

De verkrachter: een literatuurstudie

Gilliane Bombeeck¹

In het kader van een onderzoek over verkrachting dat doorgevoerd wordt in het P.O.C.² onder leiding van Prof. Dr. J.P. De Waele³, werd gestart met een literatuurstudie rond de, naar onze mening, centrale vraagstelling 'waarom mannen verkrachten' en impliciet 'waarom bepaalde mannen verkrachten en andere niet'.

De studie van de literatuur heeft echter niet geleid tot het vinden van een sluitend antwoord op deze vraag. Tot op vandaag weet men niet waarom bepaalde mannen op bepaalde manieren verkrachten en andere niet. Men kent de criminogenetische factoren niet. Dit heeft tot gevolg dat de therapeutische methoden die vandaag toegepast worden op verkrachters de oorzaken van het probleemgedrag niet aanpakken, gezien men ze niet kent, wat de kans op succes zeer klein maakt. Om het recidive-aantal effectief te beperken, heeft men nood aan 'op het criminogenetische proces gerichte therapeutische methoden'.

Vanuit dit gezichtspunt leek het ons nuttig de bevindingen, die tot nu toe gedaan werden op het vlak van onderzoek naar verkrachters en hun motivaties, overzichtelijk samen te brengen en kritisch te bekijken. Rekening houdende met deze kritische beschouwingen kan dan in de toekomst een onderzoeksmethode opgesteld worden, die wel zou kunnen leiden tot het vinden van een antwoord op de centrale vraag.

De vraagstelling 'waarom mannen verkrachten' is tamelijk recent, ongeveer 2 tot 3 decennia oud. Voor die tijd was de essentiële vraag 'waarom worden vrouwen verkracht', wat een heel ander standpunt is.

Een eerste wetenschappelijke visie op verkrachting werd gelanceerd door Freud⁴ (1925) vanuit zijn psychoanalytische theorie. Hij kwam tot de conclusie dat het bij het verkrachtingsgebeuren vooral gaat om de rol van de vrouw. Hij stelde de vraag 'waarom worden vrouwen verkracht' en het antwoord was eenvoudig: 'Omdat verkrachting het enige juiste antwoord is op de masochistische fantasieën van de vrouw'.⁵

De aandacht van de wetenschap werd bijgevolg gericht op het slachtoffer (de vrouw, het provocerend element) en niet op de dader. Men ging zelfs zo ver dat men typologieën opstelde van slachtoffers. Weis⁶ b.v. bracht een typologie van

1. Aspirant N.F.W.O. aan de Vrije Universiteit Brussel.

2. Penitentiair Oriëntatiecentrum, Gevangenis van en te Sint-Gillis.

3. Gewoon hoogleraar aan de Vrije Universiteit Brussel; geneesheer-directeur van de Penitentiair Antropologische Dienst en van het P.O.C.

4. FREUD, S., 'Some Physical Consequences of the Anatomical Distinction between Sexes', 1925, in Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Stackey (J.) (Ed.), London, Hogarth Press, 1964. In ALBIN, R.S., 'Psychological Studies of Rape', in Signs, 1977, vol. 3 (2), p. 423.

5. BULTHÉ, B. & REMOUCHAMPS, M., 'De verkrachting en het slachtoffer', Nationaal Centrum voor Criminologie, Brussel, Bruylant, 1979, p. 15.

6. WEIS, J., 'A Study of Girl Sex Victims', in Psychiatric Quarterly, 1955, vol. 29, p. 1-29. In BULTHÉ, B. et al., 1979, o.c., p. 93.

slachtoffers naar voren, gebaseerd op wat hij noemde psychologische trekken van het slachtoffer, nl.:

1. frustratie en verwerping door de moeder, die zich tegenover het kind inadequaat gedraagt;
2. een intensieve seksuele prikkeling van het kind door één van beide ouders;
3. een intern conflict bij één der ouders of onenigheid tussen beide ouders over de uitdrukking van de seksuele drift van het kind.

De auteur voegt hier zonder blikken of blozen aan toe dat deze psychologische trekken een etiologische betekenis hebben in de motivatie van de dader.

Het komt er dus op neer dat de opvoedingsstijl waaraan iemand onderworpen wordt tijdens zijn jeugd bepalend is voor het feit of iemand later verkracht zal worden of niet. Tot in het jaar '88 vindt men publikaties over wat maakt dat bepaalde vrouwen verkracht worden en andere niet.⁷

De vraag 'waarom vrouwen verkracht worden' leeft dus ook vandaag nog, maar heeft vanaf de jaren '50 toch sterk aan kracht verloren. Men ziet in onze tijd veel meer positief gerichte aandacht voor het slachtoffer, nl. onderzoek naar therapeutische mogelijkheden om de traumatische invloed van het gebeuren op het slachtoffer te verminderen of weg te nemen.

Vanaf de jaren '50 steekt een andere visie de kop op die een antwoord tracht te formuleren op de vraag 'waarom mannen verkrachten'. Deze wordt naar voren gebracht door Karpman⁸ (1951), een psychiater, die de verkrachter gaat beschouwen als een psychiatrische patiënt. Verkrachters zijn volgens Karpman mensen die aan een bepaalde psychopathologie lijden, meer bepaald aan een parafiele neurose. Bij overdreven gewelddadige vormen van verkrachten spreekt hij van seksuele psychopathie.

Deze nieuwe visie heeft er voor gezorgd dat wetenschappers onderzoek zijn gaan doen naar de verkrachter en zijn mogelijke motivaties.

Wat zien we nu als resultaten uit deze onderzoeken?

Eerst en vooral dienen we te vermelden dat er globaal bekeken twee benaderingswijzen kunnen onderscheiden worden.

Dat is enerzijds de klinische onderzoeksbenadering, van waaruit typologieën van verkrachters opgesteld worden. Deze onderzoekers wijzen op de heterogeniteit binnen de groep verkrachters en doen pogingen om via deze weg de verschillende etiologische factoren op het spoor te komen. Zij nemen vooral de persoonlijkheid van de individuen en/of de wijze van uitvoering van het delict in beschouwing.

De experimentele onderzoekers gaan uit van de hypothese dat mannen verkrachten omdat het verkrachtingsgebeuren in tegenstelling tot het normale seksuele gebeuren, één of meerdere componenten bevat, die essentieel zijn om de verkrachter seksueel op te winden. Deze onderzoekers vergelijken de seksuele arousalpatronen van de groep verkrachters met die van de groep niet-verkrachters. Beide groepen worden als homogeen beschouwd. Men biedt hen qua inhoud vol-

7. REQUIN, M., 'Lettre d'information de l'Institut National d'aide aux victimes et de médication', 1988 (febr.), in *Le Nouvel Observateur*, 1988 (23 sept.), p. 95.

8. KARPMAN, B., 'The Sexual Psychopath', in *Journal of the American Medical Association*, 1951, vol. 146, p. 721-726.

doende gedifferentieerd stimulusmateriaal aan en meet tegelijkertijd de fysieke seksuele respons.

We zullen beide benaderingswijzen afzonderlijk behandelen omdat er ook in de onderzoekspraktijk weinig of geen wisselwerking tussen beide bestaat.

Typologieën

Vanuit klinisch oogpunt beschouwt men de groep verkrachters als een heterogene groep en zoekt men naar verschillende types verkrachters die elk onderhevig zouden zijn aan een ander criminogenetisch proces.

Waar komen de typologieën op neer en welk antwoord geven zij op onze centrale vraagstelling?

De typologieën, gevonden in de jaren vijftig en zestig zijn voornamelijk geïnspireerd door de visie van Karpman en baseren zich, voor wat de onderliggende theorie betreft vooral op de psychoanalytische interpretatie, nu echter toegepast op de dader in plaats van op het slachtoffer. Deze typologieën vertonen bijgevolg grote onderlinge gelijkenissen. Vanaf de jaren zeventig komt daar verandering in, met de opkomst van een andere dominante visie, namelijk de feministische visie.

Een schematisch overzicht van de verschillende typologieën, wordt weergegeven op pagina 340.

DE JAREN '50

Tijdens dit decennium werden slechts twee typologieën opgesteld, die in essentie identiek zijn aan mekaar. Dat is enerzijds de typologie van Guttmacher & Weihofer⁹ (1952) en anderzijds die van Karpman¹⁰ (1954).

Deze auteurs onderscheiden drie types: de 'explosive offender', de 'sadistic offender' en de 'aggressive anti-social delinquent'.

De explosieve verkrachter wordt beschreven als zijnde een man bij wie de seksuele agressieve daad een uitbarsting of een explosieve uitdrukking is van een ingehouden verdrongen seksuele impuls. Deze verdrongen seksuele impulsen zijn volgens Guttmacher (et al.) latente homoseksuele neigingen en volgens Karpman onbewuste incestueuze verlangens.

Het tweede type is de sadistische verkrachter. Beide auteurs menen dat het hier gaat om een verkrachting waarbij de agressie overdreven is en dominant over de seksuele component van het gebeuren. De sadistische verkrachters zouden volgens Guttmacher (et al.) een diepgewortelde haat koesteren die specifiek tegen vrouwen gericht is.

9. GUTTMACHER, M.S. & WEIHOFEN, H., 'Psychiatry and the Law', New York, Norton, 1952. In RADA, R.T., 'Clinical Aspects of the Rapist', Seminars in Psychiatry, New York, Grune & Stratton, 1978, p. 117-118.

10. KARPMAN, B., 'The Sexual Offender and his Offenses', New York, The Julian Press, 1954. In BULTHÉ, B. et al., 1979, o.c., p. 90-91.

Als laatste type krijgen we de agressieve anti-sociale misdadiger, wat volgens deze auteurs eigenlijk geen seksueel deviant gedrag, maar eerder sociaal deviant gedrag is. Voor deze mensen is verkrachting hetzelfde als plunderen. Het zijn mannen die nemen waar ze op dat moment zin in hebben, zonder daarbij rekening te houden met de rechten en wensen van anderen. Zij stelen sex, zoals ze geld of andere zaken zouden stelen. Men geeft hier dus een beschrijving van de anti-sociale agressieve persoonlijkheid. Er stelt zich hier echter een probleem: niet alle mannen met een dergelijke persoonlijkheid verkrachten; waarom sommigen wel en anderen niet verkrachten, wordt hier niet verklaard.

Het antwoord dat we tot nu toe gekregen hebben luidt als volgt: mannen verkrachten omdat ze vechten met onbewuste seksuele verlangens, of omdat ze een diepgewortelde haat koesteren tegen vrouwen, of omdat ze een antisociaal agressieve persoonlijkheid hebben.

DE JAREN '60

De typologieën van de jaren zestig nemen de drie hiervoor besproken types veelvuldig over (zie schematisch overzicht: (1), (2), (3)), mits kleine toevoegingen of wijzigingen.

De explosieve verkrachter wordt door Gebhard¹¹ (1965) gezien als iemand die verkracht ten gevolge van het afknappen onder verborgen emotionele stress, en niet ten gevolge van een uitbarsting van verdrongen seksuele impulsen.

De sadistische verkrachter vertoont volgens Allen¹² (1962) een seksuele afwijking zonder echter psychiatrisch gestoord te zijn. Het gaat volgens Allen om een zeer geïsoleerd symptoom dat sadistische genoegens inhoudt; wat een weinig verhelderende interpretatie is. Gebhard meent dat deze verkrachters niet alleen gevoelens van haat koesteren t.o.v. vrouwen, maar ook t.o.v. mannen. De sadistische verkrachter zou tijdens de daad dikwijls geconfronteerd worden met erectiele impotentie, ten gevolge van een conflict tussen deze gevoelens van vijandigheid en een seksueel verlangen. Deze erectiele impotentie kan ook het gevolg zijn van het feit dat de behoefte aan coïtus gesubstitueerd of verminderd wordt door de agressie. Mc Caldon¹³ (1967) ziet deze vorm van verkrachting als een verdediging tegen gevoelens van angst voor en vijandigheid t.o.v. vrouwen.

De agressieve antisociale misdadiger wordt als type ook verder uitgewerkt. Deze verkrachters gebruiken niet meer geweld dan noodzakelijk is om het seksuele doel te bereiken. Hun hele voorgeschiedenis wordt gekenmerkt door moeilijkheden met het gezag of de wet. Of het slachtoffer bekend of onbekend is speelt volgens Gebhard geen enkele rol, want – zo stelt hij vrij cru – ‘de vrouw is voor deze misdadigers een voor het sexueel gebruik geschapen stuk protoplasma’.¹⁴ Volgens de psychoanalytische interpretatie van Mc Caldon weerspiegelt deze soort misdaad ofwel

11. GEBHARD, P.H., GAGNON, J.H., POMEROY, W.B. & CHRISTENSON, C.V., ‘Sex Offenders: an Analysis of Types’, New York, Harper & Row, 1965, 923 p.

12. ALLEN, C., ‘A Textbook of Psychosexual Disorders’, London, Oxford University Press, 1962, p. 134. In BULTHÉ, B. et al., 1979, o.c., p. 90.

13. Mc CALDON, R.J., ‘Rape’, in Canadian Journal of Corrections, 1967, vol. 9, pp. 37-59.

14. GEBHARD, P.H. et al., 1965, o.c., p. 200.

een gebrek aan een adequaat superego, ofwel opstandigheid tegen een te sterk ontwikkeld superego.

Wat zijn de nieuwe bijdragen die geleverd worden door auteurs in de jaren '60? Twee auteurs, namelijk Allen en Gebhard brengen een type (schematisch overzicht: (4)) naar voren dat de visie van Karpman letterlijk, maar dan in bredere zin, volgt. Dit type bestaat uit verkrachters die lijden aan één of andere psychopathologie: neurotici, schizofrenen, emotioneel gestoorden en ook zwakzinnigen. Er wordt blijkbaar een rechtstreeks verband verondersteld tussen gelijk welke psychopathologie die tot uiting komt bij iemand en het stellen van een seksueel agressieve daad. Deze veronderstelling lijkt ons ongegrond. Er zijn zeker schizofrenen of zwakzinnigen die nooit verkracht hebben.

Een ander element dat opduikt als mogelijke verklaring voor de daad is het gebruik van alcohol. Allen spreekt van 'the alcoholic rapist' en Gebhard van 'drunken variety'. Tot dit type behoren die verkrachters die een volledig probleemloze levensloop hebben maar enkel acting-out gedrag vertonen wanneer zij onder invloed zijn van alcohol. Gebruik van alcohol zou deze mensen in een toestand brengen waarin zij niet meer in staat zijn de bevrediging van hun seksuele behoeften uit te stellen.

De double standard variety van Gebhard omvat verkrachters die lijden aan het door Freud beschreven Madonna-Prostituée-Complex. Deze mannen delen de vrouwen in twee categorieën in: de goede en de slechte. De goede vrouwen dienen met respect behandeld te worden. De slechte vrouwen zijn echter 'goedkope' vrouwen waarvoor men geen gevoel moet opbrengen en waarmee men kan doen wat men wil. Deze mannen vertonen, in tegenstelling tot de agressieve anti-sociale misdadigers, met wie ze enige gelijkenis vertonen, in het dagelijks leven geen asociaal gedrag.

De typologie van Kopp¹⁵ (1962) hebben we ontleend aan een secundaire bron, waardoor we niet beschikken over het algemeen denkkader van deze auteur. Het nieuwe type dat hij invoert omvat verkrachters die in het dagelijks leven nogal mee-gaand zijn en zelden vragen wat ze willen omdat zij denken geen bevrediging of gunsten te verdienen van anderen. Verkrachting zou voor dit type (en wij citeren letterlijk): 'een ernstige breuk in de karakterverdediging betekenen en wordt meestal gevolgd door schuldgevoelens over de daad en bezorgdheid voor het slachtoffer'.¹⁶

Ten slotte krijgen we de ongeluksvogel, 'the unlucky type', van Mc Caldon. Dit type weerspiegelt de psychoanalytische visie van vóór de jaren vijftig. Het zijn mannen die door een vrouw onterecht beschuldigd worden van verkrachting. Daar deze mannen reeds een strafblad hebben worden zij niet geloofd door het gerecht en worden zij het slachtoffer van de wensdromen van de vrouw.

15. KOPP, S., 'The Character Structure of Sex Offenders', in American Journal of Psychotherapy, 1962, vol. 16, p. 64-70. In: ALBIN, R.S., 1977, o.c., p. 430.

16. Ibidem, p. 430.

We weten in feite nog steeds niet waarom mannen verkrachten en wel om de volgende reden. Er worden hier een aantal mogelijke faciliterende factoren aangehaald (zoals b.v. psychopathie of alcoholgebruik) maar het juiste verband met de daad wordt niet duidelijk gemaakt. Men heeft nergens aangetoond dat deze factoren noodzakelijke en voldoende voorwaarden zijn om iemand te doen overgaan tot het stellen van de delinquente act.

DE JAREN '70

Vanaf de jaren '70 is er een ommekeer merkbaar in het soort typologieën die opgesteld worden. Er is immers een andere dominante visie op de voorgrond getreden. Deze komt vanuit de sociologische hoek en wordt naar voren gebracht door de feministen. Het is een bijdrage die moet gesitueerd worden tijdens de tweede feministische golf, d.w.z. op het einde van de jaren zestig, begin de jaren zeventig. De feministen van de tweede golf wilden in tegenstelling tot die van de eerste golf niet alleen strijden voor gelijkwaardigheid met de man in politiek en sociaal-economisch opzicht, maar ook o.a. streven naar zelfbeschikkingsrecht over het eigen lichaam en naar het opheffen van het beeld van de vrouw als moeder, huisvrouw en sexobject. De aanzet tot de feministische visie op verkrachting werd gegeven door Suzan Griffin¹⁷ in 1971. Zij beschreef de verkrachting als een gewelddadige vorm van sociale controle om zo de positie van de vrouw (de ondergeschikte wel te verstaan) te bevestigen.

Het seksuele als primaire motivatie voor verkrachting (wat tot nu toe aanvaard werd door de meeste auteurs) wordt door de feministen niet alleen in twijfel getrokken, maar gewoon afgewezen. Zij zien verkrachting als een zuivere agressie, een machtsontplooiing. De houding van deze mannen is het gevolg van onze seksistische maatschappij. Mannen worden gesocialiseerd tot wezens die steeds kracht en dominantie moeten tonen om te bewijzen aan zichzelf en aan anderen dat ze wel degelijk echte mannen zijn. Eén van de grote figuren in deze richting is Suzan Brownmiller.¹⁸ Haar boek, gepubliceerd in 1975, *Against Our Will: Men, Women and Rape* heeft nogal wat stof doen opwaaien in die tijd. Zij stelt dat verkrachting in feite niets meer of minder is dan een daad die gesteld wordt door 'normale' mannen en om 'normale' redenen en dit om status en prestige te verwerven in een referentiegroep waar een dergelijk gedrag als wenselijk beschouwd wordt.¹⁹ Het gaat niet meer om geesteszieken, maar om normale mannen die verkrachten omdat onze maatschappij hen zo gevormd heeft. Brownmiller betreft er, om haar stelling te ondersteunen, de verkrachting in oorlogstijd bij. Soldaten van een overwinnend leger hebben sinds de oudheid vrouwen van het overwonnen volk verkracht als een soort zelfbeloning, als buit of om de vijand te vernederen. Dit is een logisch extreem voorbeeld van verkrachting als machtsuitdrukking. De verkrachting in vre-

17. GRIFFIN, S., 'Rape: the All-American Crime', in Ramparts Magazine, 1971 (sept.), p. 26-36. In BUNTING, A.B. & REEVES, J.B., 'Perceived Male Sex Orientation and Beliefs about Rape', in Deviant Behavior, 1983, vol. 4(3-4), p. 282.

18. BROWNMILLER, S., *Against our Will: Men, Women and Rape*, New York, Simon & Schuster, 1975.

19. Ibidem, p. 229.

destijds verschilt hiervan enkel doordat het een minder duidelijke demonstratie is van de minachting van de man voor de vrouw. Het verschil is dus gradueel en niet kwalitatief.

De verantwoordelijkheid wordt in de schoenen geschoven van de maatschappij.

Dit is een heel ander gezichtspunt. Deze visie verklaart echter niet waarom er zo veel mannen zijn die nog nooit verkracht hebben, alhoewel zij ook opgevoed werden in deze seksistische maatschappij. De normen en waarden in onze maatschappij zullen het misschien gemakkelijker maken voor bepaalde mannen om verkrachting voor zichzelf aanvaardbaar te maken, maar het zijn naar onze mening onvoldoende voorwaarden om dit delinquent gedrag te verklaren.

Toch is de opkomst van deze visie nuttig geweest om de discussie rond de typologieën nieuw leven in te blazen. De accentverschuiving die gebeurd is naar aanleiding daarvan is de volgende: men gaat weg van seksuele bevrediging als voornaamste motivatie naar de uiting van agressiviteit als voornaamste motivatie. Er is slechts één auteur, namelijk Rada²⁰ (1978), die zich niet gestoord heeft aan deze nieuwe visie. Zijn typologie onderscheidt zich niet vermeldenswaardig van die uit de vorige decennia. Cohen (et al.)²¹ (1971) schippert een beetje tussen de oude en de nieuwe visie. De relatieve belangrijkheid en intensiteit van de componenten seksualiteit en agressiviteit zijn de criteria volgens dewelke hij verkrachters indeelt in 4 verschillende types. We willen hier opmerken dat hij in feite de enige auteur is die zijn criteria vermeldt en definieert. Bij het eerste type 'aggressive aim' heeft de verkrachter met zijn daad een zuiver agressief doel, waarbij de seksuele daad enkel dient om de vrouw te vernederen en pijn te doen. De seksuele component is enkel een middel tot het bereiken van een agressief doel. De daad kenmerkt zich door het gebruik van meer agressiviteit dan nodig is om het slachtoffer aan de wil van de verkrachter te onderwerpen. Bij het volgende type 'sexual aim' geldt het omgekeerde: agressiviteit is hier het middel, en wordt dus enkel gebruikt voor zover dit nodig is om het seksuele doel te bereiken.

Bij het type dat Cohen aanduidt met de naam sex-aggression-diffusion maakt de agressieve component gewoon deel uit van de seksuele daad. Dit type komt overeen met de sadistische verkrachter uit de vorige decennia, maar i.p.v. gevoelens van haat, is er volgens Cohen eerder sprake van een gebrek aan gevoelens van affectie en controle bij deze verkrachters. Het laatste type dat Cohen beschrijft is het impulsieve type (= de agressieve antisociale misdadiger). Noch de seksuele, noch de agressieve component is hier dominant. Wat Cohen als mogelijke etiologische factoren aanhaalt, komt duidelijk uit psychoanalytische hoek, en voegt niets toe aan wat men reeds in de jaren '60 naar voren bracht.

Amir²² (1971) is duidelijk een fervent aanhanger van de feministische visie. Zijn typologie is de vertaling in types van de stelling dat mannen verkrachten om status en prestige te verwerven (rape as role-expressive act) of te bevestigen (rape as role-

20. RADA, R.T., 1978, o.c., p. 120-131.

21. COHEN, M.L., GAROFOLO, R., BOUCHER, R. & SEGORN, T., 'The Psychology of Rapists', in *Seminars of Psychiatry*, 171 (aug.), vol. 3 (3), p. 307-326.

22. AMIR, M., *Patterns in Forcible Rape*, Chicago, The University of Chicago Press, 1971, p. 318-319.

supportive act) in een referentiegroep waar dergelijk gedrag als wenselijk beschouwd wordt. Ten slotte voegt hij er nog een type aan toe waarin hij die verkrachters plaatst die lijden aan één of andere psychopathologie, waarvan verkrachting enkel één van de symptomen is en geen doel op zich. Dit laatste type is dus zeker niet nieuw.

Groth (et al.)²³ (1977) steunt zich op een ander aspect, naar voren gebracht door de feministen, namelijk op het feit dat verkrachting een zuiver agressieve daad is en dat de seksuele component nooit primair is. Verkrachting kan volgens Groth enkel beschouwd worden als een seksueel deviant gedrag, wanneer men dit begrip definieert als het stellen van een seksuele daad om primair niet-seksuele doelen te bereiken, namelijk om woede of macht uit te drukken. 'Deze mannen', zegt Groth, 'verkrachten niet omdat zij een seksuele behoefte hebben, net zomin als de alcoholist drinkt omdat hij dorst heeft'.²⁴ Groth is het echter niet helemaal eens met de feministen in die zin dat hij als oorzaak niet de macho-maatschappij ziet, maar wel een individuele ontwikkelingsstoornis bij de dader. De 'power-rapist' wordt t.g.v. deze stoornis geconfronteerd met gevoelens van hulpeloosheid, twijfels over seksuele potentie en angst voor verwerping door de vrouw. Met behulp van zijn fysieke kracht wil hij haar ter compensatie aan zijn wil onderwerpen. Op die manier kan hij macht en controle uitoefenen en is de vrouw niet in de mogelijkheid om hem te verwerpen. In zijn voorafgaande fantasieën komt het slachtoffer tijdens de verkrachting zodanig onder de indruk van zijn mannelijkheid dat ze om een nieuwe afspraak vraagt. Er wordt nooit meer geweld gebruikt dan nodig is om haar in zijn macht te krijgen. De 'anger-rapist' slaagt er niet in een adequaat gevoel van zelfidentiteit en eigenwaarde te ontwikkelen. Dit maakt dat hij, wanneer hij een conflict heeft met één of andere vrouw, zijn gevoelens van haat en woede niet op haar uitleeft maar een substituut zoekt waarnaar hij deze gevoelens verplaatst. De anger-rape is dus gewelddadiger. Het doel is wraak te nemen voor alle ellende die vrouwen hem in zijn leven aangedaan hebben.

In 1983 voegt Groth het type van de sadistische verkrachter toe. Volgens hem zijn deze sadistische verkrachtingen het gevolg van een erotisatie van hetzij woede, hetzij machtsdrang. Agressie en seksualiteit zijn hier duidelijk onafscheidelijk met mekaar verbonden. Deze interpretatie verschilt duidelijk van die welke in de vorige decennia gegeven werd van de sadistische verkrachter.

Tot op vandaag wordt de typologie van Groth het meest gebruikt. Dit bevestigt Bopp in een artikel, gepubliceerd in april 1988.²⁵ Maar hij voegt eraan toe dat er bij nader inzien toch een type ontbreekt om die verkrachters te plaatsen die een zuiver seksueel doel hebben met de delinquente act. Zuivere agressie als enige primaire motivatie, zoals vooropgesteld door Groth, blijkt dus in praktijk toch weer niet te voldoen. De discussie blijft dus doorgaan.

23. O.a. GROTH, A.N., BURGESS, A.W., & HOLMSTROM, L.L., 'Rape: Power, Anger and Sexuality', in *American Journal of Psychiatry*, 1977 (nov.), vol. 134 (11), p. 1289-1243. GROTH, A.N. & HOBSON, W.F., 'The Dynamics of Sexual Assault', in SCHLESINGER, L.B. & REVITCH, E. (Ed.), *Sexual Dynamics of Anti-Social Behavior, III*, Charles C. Thomas, 1983, p. 159-172.

24. GROTH, A.N. & HOBSON, W.F., 1983, o.c., p. 160.

25. BOPP, W.J., 'A Profile of Rape in America', in *The Police Journal*, 1988, vol. 61 (2), p. 110-118.

DE JAREN '50

GUTTMACHER & WEIHOFFEN (1952)

- explosive offender
- sadistic offender
- aggressive antisocial offender

KARPMAN (1954)

- explosive offender (1)
- sadistic offender (2)
- aggressive antisocial offender (3)

DE JAREN '60

ALLEN (1962)

- sadistic rapist (2)
- alcoholic rapist (5)
- emotional defectives and neurotics (4)
- psychopathological rapist (4)

KOPP (1962)

- antisocial, psychopathic (3)
- break in character defense (6)

GEBHARD (1965)*

- assaultive variety (2)
- amoral delinquent (3)
- explosive variety (1)
- drunken variety (5)
- double standard variety
- mental defectives, psychotics (4)
- 'other'

Mc CALDON (1967)

- defensive type (2)
- sociopathic type (3)
- unlucky type

DE JAREN '70

COHEN (1971)

- aggressive aim
- sexual aim
- sex-aggression diffusion (2)
- impulsive type (3)

AMIR (1971)

- rape as symptom or idiosyncratic act (4)
- rape as role-supportive act
- rape as role-expressive act

GROTH (1977-83)

- power-rapist
- anger-rapist
- sadistic rapist ('83) (2)

RADA (1978)

- psychotic rapist (4)
- situational stress rapist (6)
- masculine identity conflict rapist (2)
- sociopathic rapist (3)

* Deze auteur maakt eerst een onderverdeling in twee hoofdvariëteiten, namelijk a) diegenen waarbij agressie het middel is tot het seksueel gebeuren; b) diegenen bij wie de agressie een doel op zich is of ten minste een secundair doel; pas daarna geeft hij een gedetailleerde classificatie in 7 types. Hij legt echter geen verband tussen beide indelingen.

Als besluit uit de bespreking van de klinische benaderingswijze, willen we het volgende stellen. Het is duidelijk dat er geen eenduidig antwoord mogelijk is op onze centrale vraag 'waarom mannen verkrachten'. Er zijn verschillende redenen denkbaar waarom mannen ertoe overgaan iemand te verkrachten. Het juiste antwoord zal dus meerledig zijn. Het dient daarenboven, in tegenstelling tot de antwoorden die we tot nu toe gekregen hebben, verschillende factoren te groeperen die in wisselwerking met mekaar en in de loop van de tijd geleid hebben tot het stellen van de daad.

Sexuele arousalpatronen

De experimentele benadering negeert bijna volledig het uitgangspunt van de klinische onderzoekingen, namelijk dat de groep verkrachters geen homogene, maar integendeel een heterogene groep is, waarin verschillende types te onderscheiden vallen. De experimentele onderzoekers vergelijken de groep 'verkrachters' als homogene groep met de groep 'niet-verkrachters' voor wat betreft de seksuele arousalpatronen.

Zij pogen een antwoord te formuleren op de vraag in hoeverre geweld en dwang essentiële elementen zijn in het verkrachtingsgebeuren om de verkrachter seksueel op te winden. De hypothese waarvan zij uitgaan is de volgende: verkrachters worden seksueel geprikkeld door geweld (of ondanks het geweld), terwijl de niet-verkrachters hierdoor niet opgewonden (of geïnhibeerd) worden. De methode om deze hypothese te toetsen komt er grosso modo op neer zowel de verkrachters als de niet-verkrachters bloot te stellen aan verschillende soorten seksuele stimuli en synchroon de seksuele arousal te meten.

Na een bondig overzicht van de eindconclusies uit de zeer omvangrijke methodologische literatuur, zullen we uitgebreid ingaan op de experimenten die vanaf 1970 tot nu doorgevoerd werden.

METHODE

De te gebruiken onderzoeksmethode is en blijft een geliefd discussiepunt binnen het domein van de experimentele benadering. Toch is het mogelijk een voorlopig antwoord te formuleren op de vraag:

1. onder welke vorm deze stimuli aangeboden worden;
2. welke inhoud deze stimuli hebben;
3. welke meting de meest betrouwbare en volledige is om de seksuele arousal te registreren.

Wat de eerste vraag betreft, kunnen we stellen dat de meest aangewezen methode erin bestaat resp. volgende modaliteiten van aanbieding te gebruiken:

- a. dia-materiaal: voor het bepalen van de voorkeur voor het 'seksueel object' (d.w.z. kinderen/volwassenen; mannen/vrouwen);
- b. videomateriaal: voor het bepalen van '100% erectie' bij elk individu. Het bewegend beeld is immers de meest effectieve stimulans om de arousal op te wekken. Het geprefereerde seksuele object dient hierin de hoofdrol te spelen;
- c. auditief materiaal: voor het bepalen van de voorkeur voor de 'wijze waarop' de seksuele daad dient voltrokken te worden.

Belangrijke bijdragen op dit gebied werden geleverd door Freund (1963), Mc Conaghy (1970), Kolarsky en Madlafousek (1973) en door Abel en Blanchard (1975).²⁶

De inhoud van de stimuli dient eerst en vooral gestandaardiseerd te zijn om een vergelijking tussen verschillende individuen mogelijk te maken. Ten tweede is men geëvolueerd naar een grotere differentiatie van de inhoud. Oorspronkelijk varieerde men enkel de 'consent'- en de 'agressie'-dimensie.²⁷ Later werd ook de 'outcome'-dimensie als essentiële cue geïdentificeerd.²⁸ Hiermee wordt de uiteindelijke reactie (genot en orgasme of afkeer en walging) van het slachtoffer of de partner bedoeld. Er zijn echter nog andere verschillen denkbaar tussen een verkrachting en een seksuele relatie met wederzijdse toestemming, zoals b.v. de mate van voorspel (= knuffelen, strelen, zoenen...). Dit zou ook een dimensie kunnen zijn die de verkrachter van de niet-verkrachter onderscheidt. Toekomstig onderzoek zal dit uitwijzen.

Wat wordt nu als reactie gemeten en op welke manier doet men dat bij voorkeur?

Wanneer men wil nagaan in hoeverre personen seksueel geprikkeld worden door bepaalde stimuli, beschikt men tot nu toe over twee registratiemogelijkheden. De eerste bestaat erin de subjectief beleefde arousal te meten aan de hand van zelfrapportage. De andere mogelijkheid is de fysiologische respons te meten en meer bepaald de mate van de penisuitzetting. Over het algemeen wordt gekozen voor de tweede mogelijkheid. Men gaat ervan uit dat niemand graag toegeeft dat hij een enigszins vreemde seksuele voorkeur heeft.

Bij zelfrapportage kan men zonder enige moeilijkheid sociaal wenselijke antwoorden geven. De kans op 'response faking' is hier dus groter dan bij het meten van fysieke reacties. Deze fysieke responsen vrijwillig beïnvloeden is wel mogelijk (zoals zal blijken uit de onderzoeksresultaten), maar beter controleerbaar door de

26. O.a. in FREUND, K., 'A Laboratory Method for Diagnosing Predominance of Homo- or Hetero-erotic Interest in the Male', in *Behaviour Research and Therapy*, 1963, vol. 1, p. 85-93. FREUND, K., LANGEVIN, R. & ZAJAC, Y., 'Case Histories and Shorter Communications', in *Behaviour Research and Therapy*, 1974, vol. 12, p. 117-119. Mc CONAGHY, N., 'Penile Response Conditioning and its Relationship to Aversion Therapy in Homosexuals', in *Behavior Therapy*, 1970, vol. 1, p. 213-221. KOLARSKY & MADLAFOUSEK, J., 'Female Behaviour and Sexual Arousal in Heterosexual Male Deviant Offenders', in *Journal of Nervous and Mental Disease*, 1972, vol. 155, p. 110-118. In FREUND, K., LANGEVIN, R. & ZAJAC, Y., o.c., p. 117. ABEL, G.G., BLANCHARD, E.B. & BECKER, J.V., 'An Integrated Treatment Program for Rapists', in RADA, R.T. (Ed.), 1978, o.c., p. 171. ABEL, G.G., BLANCHARD, E.B., BARLOW, D.H. & MAVISSAKALIAN, M., 'Identifying Specific Erotic Cues in Sexual Deviations by Audiotaped Descriptions', in *Journal of Applied Behavior Analysis*, 1975, vol. 8 (3), p. 247-260.

27. BARBAREE, H.E., MARSHALL, W.L. & LANTHIER, R.D., 'Deviant Sexual Arousal in Rapists', in *Behaviour Research and Therapy*, 1979, vol. 17, p. 215-222.

28. MALAMUTH, N.M. & CHECK, J.V.P., 'Sexual Arousal to Rape and Consenting Depictions: the Importance of the Woman's Arousal', in *Journal of Abnormal Psychology*, 1980a, vol. 89 (6), p. 763-766. MALAMUTH, N.M. & CHECK, J.V.P., 'Penile Tumescence and Perceptual Responses to Rape as a Function of Victim's Perceived Reactions', in *Journal of Applied Social Psychology*, 1980/b, vol. 10 (6), p. 530.

onderzoeker, zodat deze metingen als meer betrouwbaar worden beschouwd.²⁹ Wat de fysiologische metingen van seksuele arousal betreft, zijn de meeste auteurs het erover eens dat de meting van de penisuitzetting als methode te verkiezen is boven alle andere (zoals b.v. het meten van de bloeddruk, huidgeleiding, hartslag, enz.).³⁰ De meting van deze andere fysiologische parameters kan gebruikt worden om de mate van algemene arousal aan te duiden, maar niet om de seksuele kwaliteit ervan aan het licht te brengen. Verandering in hartslag, huidgeleiding en dergelijke treedt immers ook op als respons op andere emotioneel geladen stimuli.

Alhoewel de erectie de meest specifieke, meetbare, seksuele respons is, moeten we er toch op wijzen dat deze gebeurlijk het gevolg kan zijn van niet-seksuele stimulatie. Dergelijke ervaringen zouden het meest voorkomen bij jongens tussen de leeftijd van 10 tot 12 jaar.³¹ Hoe dan ook, tot nu toe blijft de erectie de meest specifieke seksuele respons die wij kunnen meten.³²

De techniek om de mate van erectie te meten, werd voor het eerst beschreven door Freund³³ in 1965 en later verder geperfectioneerd. Ingaan op de verschillende apparaten die hiervoor gebruikt worden, zou ons te ver leiden en is daarenboven eerder een praktisch dan een theoretisch discussiepunt. Al deze instrumenten meten de omtrek van de penis en laten toe veranderingen in die omtrek te registreren die zelfs voor het onderzochte individu niet waarneembaar zijn.

ONDERZOEKSRESULTATEN

Een eerste onderzoek werd uitgevoerd door Kercher & Walker³⁴ (1973). Zij confronteerden zowel verkrachters als niet-verkrachters met dia's van een heteroseksuele interactie met wederzijdse toestemming, een mannelijke masturbatie, een sadoomasochistische interactie en een neutrale situatie. De erectiemeting bracht geen significant verschil tussen verkrachters en niet-verkrachters aan het licht.

29. O.a. in ABEL, G.G., BARLOW, D.H., BLANCHARD, E.B. & GUILD, D., 'The Components of Rapists' Sexual Arousal' in *Archives of General Psychiatry*, 1977, vol. 34, p. 895-898. ABEL, G.G., BLANCHARD, E.B., BECKER, J.V. & DJENDEREDJIAN, A., 'Differentiating Sexual Aggressives with Penile Measures', in *Criminal Justice and Behaviour*, 1978 (dec.), vol. 5 (4), p. 316-324. QUINSEY, V.L., STEIMAN, C.M., BERGERSEN, S.G. & HOLMES, T.F., 'Penile Circumference, Skin Conductance and Ranking Responses of Child Molesters and Normals to Sexual and Nonsexual Visual Stimuli', in *Behavior Therapy*, 1975, vol. 6, p. 216. BLADER, J.C. & MARSHALL, W.L., 'The Relationship between Cognitive and Erectile Measures of Sexual Arousal in Non-rapist Males as a Function of Depicted Aggression', in *Behaviour Research and Therapy*, 1984, vol. 22 (6), p. 623-624.

30. O.a. in BANCROFT, J., 'The Application of Psychophysiological Measures to the Assessment and Modification of Sexual Behaviour', in *Behaviour Research and Therapy*, 1971, vol. 9, p. 120. ZUCKERMAN, M., 'Physiological Means of Sexual Arousal in the Human', in *Psychological Bulletin*, 1971, vol. 75, p. 297-329. In RADA, R.T. (Ed.), 1978, o.c., p. 169.

31. RAMSEY, G.V., 'The Sexual Development of Boys', in *American Journal of Psychology*, 1943, vol. 56, p. 217. In BANCROFT, J., 1971, o.c., p. 123.

32. BANCROFT, J., 1971, o.c., p. 119-124.

33. FREUND, K., 'Diagnosing Homo- or Heterosexually Paedophilia by Means of a Test for Sexual Interest', in *Behaviour Research and Therapy*, 1965, vol. 3, p. 229-234.

34. KERCHER, G.A. & WALKER, C.E., 'Reactions of Convicted Rapists to Sexually Explicit Stimuli', in *Journal of Abnormal Psychology*, 1973, vol. 81 (1), p. 46-50.

Het tweede onderzoek is dat van Karacan en zijn medewerkers³⁵ (1974). Zij poogden verkrachters en niet-verkrachters van elkaar te onderscheiden op basis van de erectie tijdens de slaap, maar ook zij slaagden er niet in een significant verschil te ontdekken.

Hierop volgt in 1975 de eerste publikatie van Abel (et al.)³⁶, de belangrijkste auteur op dit gebied, waarin de verdediging van zijn methode om seksuele arousalpatronen te onderzoeken (d.w.z. aanbieden van auditieve stimuli en tegelijkertijd de uitzetting van de penis meten) centraal staat (zie supra: methode).

Het is pas in 1977 dat hij een onderzoek publiceert, waarin deze methode ook daadwerkelijk toegepast wordt om te pogen verkrachters van niet-verkrachters te onderscheiden. Hij neemt eerst het onderzoek van Kercher en Walker kritisch onder de loupe en besluit dat dit spaak gelopen is t.g.v. drie tekortkomingen, namelijk:

- een te korte presentatie van de dia's (20 sec.) om de erectie tot stand te laten komen;
- galvanische huidgeleiding is waarschijnlijk geen specifieke seksuele respons, zodat andere emoties de oorzaak kunnen zijn van de toename van de huidgeleiding;
- het niet aanbieden van stimuli die verkrachting uitbeelden.

In het onderzoek van Abel werd bijgevolg de mate van erectie als respons op auditieve stimuli (duur 2 min.) gemeten, die zowel een beschrijving geven van een geslachtsgemeenschap met wederzijdse toestemming (G) als van verkrachting (V). De resultaten van dit onderzoek bevestigen min of meer de uitgangshypothese en kunnen als volgt samengevat worden:

- de verkrachters reageren even sterk op G als op V;
- de niet-verkrachters reageren significant minder sterk op V dan op G;
- beide groepen reageren sterk op G.³⁷

Hieruit besluit Abel dat erectiemeting op seksuele stimuli verkrachters van niet-verkrachters kan onderscheiden. Op basis hiervan stelt hij een 'rape-index' voor. Dit is een ratio van seksuele arousal in antwoord op verkrachting vergeleken met de arousal op seksuele gemeenschap met wederzijdse toestemming en ziet eruit als volgt:

$$\text{rape index} : \frac{\% \text{ volledige erectie op V}}{\% \text{ volledige erectie op G}}$$

Op basis van deze index wordt een man die evenveel (of meer) seksueel geprikkeld wordt door verkrachtingsscènes als door gewone seksuele gemeenschap, beschouwd als iemand die 'neigt tot verkrachting'.

35. KARACAN, I. et al., 'Nocturnal Penile Tumescence and Sleep of Convicted Rapists and other Prisoners', in Archives of Sexual Behaviour, 1974, vol. 3 (1), p. 19-26.

36. ABEL, G.G. et al., 1975, o.c., p. 247-260.

37. ABEL, G.G. et al., 1977, o.c., p. 895-903. ABEL, G.G. et al. in RADA (R.T.) (Ed.), 1978, o.c., p. 171.

Deze rape index correleert, volgens Abel, met het aantal verkrachtingen dat het individu reeds op zijn curriculum vitae heeft staan en ook met de mate waarin fysieke letsels werden toegebracht aan het slachtoffer.³⁸

Veel onderzoekers hebben deze index in navolging van Abel gebruikt bij hun diagnostisch werk met verkrachters. De resultaten van hun onderzoeken ondersteunen de predictieve validiteit van deze onderzoekstechniek. De rape-index bleek een succesvolle predictie toe te laten voor de recidive van verkrachters na het verlaten van de instelling.³⁹

Abel toetst ook de hypothese, gesteld door bepaalde auteurs zoals o.a. Gebhard, Cohen en Amir (zie typologieën), dat de verkrachting voor sommige daders geen seksuele maar een agressieve daad is. De seksuele component kan dus bijkomstig zijn. Daarom last Abel in zijn onderzoeken ook een verhaal in dat een niet-seksuele agressieve act beschrijft. Uit zijn resultaten blijkt dat er een lineair verband bestaat tussen de opwindingsstoestand ten gevolge van het luisteren naar een verhaal over verkrachting en de mate van opwinding als antwoord op de niet-seksuele agressieve stimulus ($r = 0,98$; $P < 0,1$). Abel trekt hieruit de conclusie dat zuiver agressieve stimuli bijzonder bruikbaar zijn om de meest gevaarlijke verkrachters (d.w.z. diegene die 'sadistische' neigingen hebben) te identificeren.⁴⁰

De belangrijkste kritieken op het werk van Abel en zijn medewerkers zijn de volgende. Ten eerste trekt Abel zijn conclusies op basis van onderzoek met een vrij klein aantal proefpersonen (gemiddeld 10). Ten tweede bevat zijn controlegroep (de niet-verkrachters) voornamelijk gedetineerden, die een seksueel afwijkend gedrag vertonen, zoals exhibitionisme, voyeurisme, pedofilie e.d. Tenslotte gebruikt Abel geen standaardstimuli. Hij stemt het verhaal af op wat voor de proefpersoon het meest seksueel prikkelend is. Dat kan b.v. voor wat de verkrachtingssène betreft, enkel gebeuren voor de groep verkrachters. Dit verhaal kan voor de niet-verkrachters niet aangepast worden aan hun persoonlijke smaak.⁴¹

De methodologische fouten doen echter weinig afbreuk aan de veralgemeenbaarheid van de conclusies van Abel, zoals zal blijken uit later onderzoek.

Een andere reeks onderzoeken zijn die van Marshall & Barbaree, waarvan het eerste verschijnt in 1979. In dit onderzoek proberen zij alle methodologische fouten, ooit begaan door Abel, recht te zetten om zo na te gaan of de conclusies van deze laatste wel degelijk veralgemeenbaar zijn. De resultaten komen volledig overeen met die gerapporteerd door Abel en zijn medewerkers. Marshall & Barbaree zijn het echter niet eens met de interpretatie die Abel gaf. Abel stelde dat deze resultaten erop wezen dat het agressie-element de seksuele arousal bij verkrachters opwekt. Marshall daarentegen interpreteert de resultaten als volgt: het voorkomen van fysiek geweld doet de arousal bij de groep niet-verkrachters afnemen, wat niet

38. ABEL, G.G. et al., 1978, o.c., p. 325.

39. MALAMUTH, N.M., CHECK, J.V.P. & BRIERE, J., 'Sexual Arousal in Response to Aggression: Ideological, Aggressive and Sexual Correlates', in *Journal of Personality and Social Psychology*, 1986, vol. 50 (2), p. 330.

40. ABEL, G.G. et al., 1977, o.c., p. 895-903.

41. LANGEVIN, R., *Sexual Strands: Understanding and Treating Sexual Anomalies in Men*, New Jersey, Lawrence Erlbaum Ass., 1983, p. 403. MALAMUTH (N.M.) et al., 1986, o.c., p. 331, BARBAREE, H.E. et al., 1979, o.c., p. 215.

het geval is bij de groep verkrachters. De auteurs besluiten dat, wanneer er geweld gebruikt wordt, verkrachters eerder falen in het inhiberen van hun seksuele arousal dan dat ze erdoor gestimuleerd worden.⁴² Dit valt echter niet zo goed te rijmen met het feit dat verkrachters in hun onderzoek wel seksueel geprikkeld werden door de niet-seksuele agressieve stimuli. Dit laatste resultaat ondersteunt eerder de interpretatie gegeven door Abel.

Dit discussiepunt blijft centraal staan in de latere onderzoeken van Marshall. Deze onderzoeken brengen aan het licht dat, wanneer verkrachters de instructie krijgen om hun seksuele arousal te inhiberen, zij even goed in staat zijn dit te doen op gelijk welke stimulusinhoud als niet-verkrachters.

Dit staat in tegenstelling tot wat Abel, Becker & Skinner⁴³ (1980) observeerden, namelijk dat de verkrachters hun arousal minder effectief konden inhiberen naarmate de inhoud van de stimulus meer overeenkwam met hun persoonlijke voorkeur. Niet-verkrachters reageren bij desinhibitie (d.m.v. alcoholintoxicatie of door kunstmatig hun agressie op te wekken t.o.v. vrouwen) op dezelfde wijze als verkrachters op verkrachtingsscènes.⁴⁴ Een andere bevinding is volgens Abel dat auditieve stimuli (in tegenstelling tot visuele) de uitoefening van vrijwillige controle over de erectie bemoeilijken en dat erectie gemakkelijker vrijwillig geïnhibeerd dan opgewekt wordt.⁴⁵

Het probleem van de vrijwillige inhibitie, en vooral de stellingen die Abel hierover naar voren bracht, worden getoetst door Quinsey.⁴⁶ Hij komt echter niet tot eenduidige resultaten. Sommige onderzoeken bevestigen de stellingen van Abel, andere onderzoeken weerleggen deze.

De laatste auteur in de reeks die we behandelen is Neil Malamuth. Onder zijn leiding werden vnl. vanaf 1980 tot nu veel onderzoeken uitgevoerd, waarbij zowel hypothesen uit het experimenteel, als uit het meer klinisch gericht onderzoek, getoetst worden. Wat dit laatste betreft, dienen we erop te wijzen dat Malamuth de

42. Ibidem, p. 215-222.

43. ABEL, G.G., BECKER, J.V. & SKINNER, L.S., 'Aggressive Behavior and Set', in *Psychiat. Clins. N. Am.*, 1980, vol. 3, p. 113-151. In MALCOLM, P.B., DAVIDSON, P.R. & MARSHALL, W.L., 'Control of Penile Tumescence: the Effects of Arousal Level and Stimulus Content', in *Behaviour Research and Therapy*, 1985, vol. 23 (3), p. 273.

44. MARSHALL, W.L., WYDRA, A., EARLS, C.M. & BARBAREE, H.E., 'Identification of Cues and Control of Sexual Arousal by Rapists', in *Behaviour Research and Therapy*, 1983, vol. 21 (5), p. 469.

45. ABEL, G.G., BARLOW, D.H., BLANCHARD, E.B. & MAVISSAKALIAN, M., 'Measurement of Sexual Arousal in Male Homosexuals', in *Archives of Sexual Behavior*, 1975a, vol. 4, p. 623-629. ABEL, G.G. et al., 1975, o.c., p. 259.

46. O.a. in QUINSEY, V.L. & CARRIGAN, W.F., 'Penile Responses to Visual Stimuli: Instructional Control with and without Auditory Sexual Fantasy Correlates', in *Criminal Justice and Behavior*, 1978 (dec.), vol. 5 (4), p. 338. QUINSEY, V.L., CHAPLIN, T.C. & VARNEY, G., 'A Comparison of Rapists', and Non-sex Offenders' Sexual Preferences for Mutually Consenting Sex, Rape and Physical Abuse of Women', in *Behavioral Assessment*, 1981, vol. 3 (2), p. 127-135. QUINSEY, V.L., CHAPLIN, T.C. & UPFOLD, D., 'Sexual Arousal to Non-sexual Violence and Sadomasochistic Themes among Rapists and Non-sex Offenders' in *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 1984, vol. 52 (4), p. 656. QUINSEY, V.L. & CHAPLIN, T.C., 'Penile Responses to Non-sexual Violence among Rapists', in *Criminal Justice and Behavior*, 1982 (sept.), vol. 9 (3), p. 374-379.

enige auteur is op het vlak van het experimenteel onderzoek, die een noemenswaardige link legt met de klinische benaderingswijze.

Het nadeel bij deze auteur is dat hij de aangewezen onderzoeksmethode niet gebruikt. Hij biedt stimuli onder geschreven vorm aan en gebruikt zelfrapportage als registratiemethode voor de seksuele arousal.

In 1974 publiceert hij een onderzoek, waarmee hij poogt de invloed van een onbevredigde seksuele arousal op agressief gedrag na te gaan. Hiermee wou hij ondersteuning vinden voor de frustratie-agressie theorie. Uit de resultaten blijkt dat de proefpersonen, na blootstelling aan seksuele stimuli, meer agressief reageren t.a.v. een ander individu, dan na het aanbieden van neutrale stimuli. Dit resultaat suggereert een verband tussen niet-bevredigde seksuele arousal en agressief gedrag, maar hoe deze relatie tot stand komt is niet duidelijk. Het bleek immers uit de zelfrapportages, dat de proefpersonen zich helemaal niet gefrustreerd voelden t.g.v. die niet-bevredigde seksuele arousal. Het zou ook mogelijk zijn dat de sex-agressie relatie bemiddeld wordt door een algemeen arousal mechanisme (een veronderstelling die door bepaalde fysiologen naar voren werd gebracht). In dit geval zou de seksuele stimulus een arousaltoestand teweegbrengen, die niet-specifiek van aard is, maar die elke reactie versterkt, inclusief agressie. Malamuth laat zich niet verleiden tot het trekken van conclusies, zodat de vraag open blijft voor verder onderzoek.⁴⁷

Ook de resultaten, voortvloeiend uit vroeger experimenteel onderzoek, worden door Malamuth uitgediept. Deze vroegere onderzoeken brengen vnl. contradictorische gegevens aan het licht. Vooral de impact van de agressie bij bepaalde stimuli op de seksuele arousal van niet-verkrachters blijft een open vraag. De veronderstelling dat niet-verkrachters hun arousal o.i.v. agressie inhiberen, in tegenstelling tot verkrachters, is nog niet bewezen. De sleutelvereiste om de contradicties tussen de verschillende onderzoeksresultaten op te lossen is volgens Malamuth het in kaart brengen van de seksuele arousalpatronen van normale mannen. Tot nu toe werden de niet-verkrachters als een homogene groep beschouwd. Onderzoek naar de individuele verschillen binnen de niet-verkrachtersgroep is dus noodzakelijk volgens deze auteur.⁴⁸

Dit is duidelijk een stap in de goede richting. Eén gemeenschappelijk kenmerk, in dit geval het niet veroordeeld zijn voor een seksueel delict, heeft nog nooit een groep homogeen gemaakt. Hetzelfde geldt voor de groep verkrachters, zoals aangetoond werd door de auteurs van de typologieën (zie supra). Maar Malamuth beperkt zich tot het zoeken naar individuele verschillen binnen de groep niet-verkrachters. Hij heeft, binnen deze groep, mannen geobserveerd die een relatief sterke neiging hebben om agressief te reageren t.o.v. vrouwen. Deze mannen rapporteerden dat ze onder bepaalde omstandigheden (b.v. wanneer ze zeker zouden zijn niet gesnapt te worden) wel in de verleiding zouden kunnen komen om een vrouw te verkrachten. Deze mannen vertoonden seksuele arousalpatronen gelijkwaardig aan die van de verkrachters en hadden een vrij sterk geloof in de mythen die onder de bevolking leven over verkrachting (zoals b.v.: vrouwen genieten ervan of

47. JAFFE, Y., MALAMUTH, N.M., FEINGOLD, J. & FESHBACH, S., 'Sexual Arousal and Behavioral Aggression', in *Journal of Personality and Social Psychology*, 1974, vol. 30 (6), p. 759-764.

48. MALAMUTH, N.M. et al., 1986, o.c., p. 331.

verlangen ernaar, de meeste mannen willen wel eens een vrouw verkrachten, enz.).⁴⁹ Dit strookt met een type van verkrachters, vooropgesteld door Groth (zie typologieën), namelijk de 'power-rapist' en ondersteunt voor een deel de feministische visie. Later onderzoek van deze auteur bevestigt bovengenoemde resultaten.⁵⁰

Uit dit overzicht van experimentele onderzoeken kunnen we besluiten dat het antwoord op de uitgangsvraag 'welke zijn de essentiële elementen in het verkrachtingsgebeuren om de verkrachter seksueel op te winden?', niet gevonden werd. De onderzoeksresultaten wijzen min of meer in de richting van de conclusies die door Abel getrokken werden, maar er blijven nog contradicties bestaan.

Besluit

Noch de experimentele, noch de klinische benaderingswijze van het probleemgedrag hebben ons een definitief antwoord verschaft op de vraag 'waarom mannen verkrachten'. Dit is naar onze mening te wijten aan volgende tekortkomingen.

De klinisch georiënteerde onderzoekers beperken zich meestal tot het zoeken naar het meest in het oog springende afwijkende element, dat zich manifesteert in het leven van de verkrachter. Dit afwijkend element wordt dan gezien als de factor die bepalend is voor het stellen van de delinquente act. Maar op welke wijze deze factor in relatie staat tot die act wordt niet aangetoond. De criteria volgens dewelke zij de onderzoekspopulatie indelen in verschillende types worden zelden vermeld en gedefinieerd.

De experimenteel georiënteerde onderzoekers nemen enkel de seksuele arousalpatronen in beschouwing en menen hierin de etiologische factor te kunnen vinden. Zij bekommeren zich niet om de persoonlijkheid, de biografie of zelfs de leeftijd van het individu. Men leert uit deze onderzoeken enkel iets over de penisreactie tijdens de opwindingsfase, die toch maar een klein onderdeel uitmaakt van het totale seksuele gebeuren. De onderzoeksresultaten zijn daarenboven contradictorisch.

Een onderzoeksmethode, die wel zou kunnen leiden tot het vinden van een antwoord op de centrale vraagstelling, zal alle aspecten van het individu intensief moeten onderzoeken. Hiermee bedoelen we het onderzoek van zowel de levensloop, de persoonlijkheid, de instrumentele vaardigheden, de fysieke aspecten, de seksualiteit, als de uiteindelijke wijze van uitvoering van de verkrachting. Daarenboven is het proces dat tot de daad geleid heeft van primordiaal belang en dit dient dan ook de nodige aandacht te krijgen. Het gaat hier immers niet om een feit dat zich zonder voorgeschiedenis in het leven van een individu stelt. Een 'statische' typologie is bijgevolg zinloos. Wat we nodig hebben is een 'verloopstaxonomie' opgesteld op basis van bovengenoemde gegevens. Een dergelijke benadering werd reeds toegepast door Prof. Dr. J.P. De Waele⁵¹ m.b.t. daders van dodingen en

49. MALAMUTH, N.M., 'Rape Proclivity among Males', in *Journal of Social Issues*, 1981, vol. 37 (4), p. 142-143. MALAMUTH, N.M. & CHECK, J.V.P., 'Sexual Arousal to Rape Depictions: Individual Differences', in *Journal of Abnormal Psychology*, 1983, vol. 92 (1), p. 64.

50. MALAMUTH, N.M. et al., 1986, o.c., p. 338.

51. DE WAELE, J.P., *Daders van dodingen*, Brussel, Kluwer, in voorbereiding.

wordt door ons op dit moment voor het onderzoek van verkrachters aangewend. Wij menen op deze manier tot een beter begrip te kunnen komen van dit soort delinquent gedrag. Op basis van deze kennis kunnen dan in de toekomst gerichte therapieën ontwikkeld worden, wat ongetwijfeld een positieve invloed zou hebben op het recidive-aantal.

Met dit literatuuroverzicht hopen wij, zonder de pretentie van volledigheid, een duidelijk beeld te hebben geschetst van de huidige stand van onderzoek en aldus de interesse voor deze problematiek bij andere onderzoekers te kunnen opwekken.⁵²

52. De bibliografie is op aanvraag verkrijgbaar bij de auteur.